

Leikkimistä kirjaimilla

Tällä kerralla palstallamme käsitellään jälleen kirjaimia. Sanatehtävähän ovat oikeastaan KIRJAINtehtäviä. Jotkin kirjaimet ovat niin sanotusti tasa-arvoisempia kuin toiset, ja joidenkin kirjainten yhdistelmät ovat epätodennäköisempiä kuin toisten, mutta eivät silti mahdottomia. Suomen kielessä vokaalit ja konsonantit vuorottelevat melko tasaisesti ja säännönmukaisesti moniin muihin kieliin verrattuna. Kotoperäisissä sanoissa ei ole juurikaan konsonanttirykelmiä. Sekin on harvinaista, että sanassa olisi kovin monta vokaalia peräkkäin. Siksi onkin välillä hauskaa yrittää jotakin uutta ja kokeilla, minkälaiseen verbaaliakrobatiaan kieleemme taipuu.

Itse olen laatijana joskus leikitellyt käyttämällä erittäin runsaasti jotain tiettyä kirjainta tai jättämällä jonkin kirjaimen taroituksella pois. Kerran tein tehtävän, jonka jokaisessa sanassa oli Q. Ja toisen, jossa jokainen sana päättyi X-kirjaimeen. Eräällä kerralla piilosanan kaikissa risteävissä kohdissa oli A, toisella kerralla taas kaikki sanat olivat joko monikossa tai muuten vain päättyivät T-kirjaimeen. Tällaiset kokeilut ovat kyllä yleisesti hyväksytyjen kirjoittamattomien ristikko-sääntöjen vastaisia ja voivat olla yllättäviä kokemattomille ratkaisijoille, häiritseviäkin. Mutta sallittakoon tällainenkin leikit-

tely.

Kerran taas laadin kryptotehtävän, jossa A-kirjainta ei ollut ollenkaan. Koska tehtävässä ei ollut mitään varsinaista teemaa, niin onnistuin saamaan ratkaisusanoihin peräti 32 muuta kirjainta. Normaalisuomen perinteisten 29 aakkosen lisäksihän voimme käyttää myös lähialueiden kielissä käytettyjä kirjaimia ja äänteitä. Käytökelpoisia ovat ainakin erikoistehtävissä viron Ö, saksan Ü ja slaavilaisten kielten suhu-Š ja -Ž, joita Kielitoimisto nykyisin suosittellee käytettäväksi kirjoitusasujen SH ja ZH sijasta. Olenpa käyttänyt myös Ä- ja Ö-äänteiden norjalaista kirjoitusasua Æ ja Ø, kun tehtävän teemana olivat norjalaiset urheilijat: ELLEFSÆTER, GRØNINGEN.

Kaikkia mahdollisia muiden kielten ak-sentteja ja hattuja suomenkielisissä tehtävissä ei voi kuitenkaan ottaa huomioon. Ei voida olettaa, että kukaan ratkoja tuntiisi jokaisen vieraan kielen tarkan oikeinkirjoituksen. Monista nimistä voi sitä paitsi esiintyä erilaisia kirjoitusasuja, ja esimerkiksi venäläiset nimet translitteroidaan eri kielissä eri tavoin. Tätä voi itse kukin testata kotigooglensa avulla. Wikipediasta löytyy hyviä esimerkkejä. Kirjailija TŠEHO-Vin nimi kirjoitetaan englanniksi CHEKHOV, saksaksi TSCHÉCHOW, ranskaksi TCHEKHOV, ja niin edelleen. Tietävästi kyseessä on kuitenkin sama henkilö.

Antti Parkkinen
antti.parkkinen@ristikkoakatemia.fi

Lähetätkää ristikkoiheisiä kysymyksiä ja mielipiteitä osoitteeseen kysymys@ristikkoakatemia.fi

Ristikkoakatemia Facebookissa:
www.facebook.com/groups/ristikkoakatemia/